

Evaluation the Entrepreneurial Characteristics of Students in the E-Learning System for Designing and Implementing Entrepreneurship Education

Fatemeh Narenji Thani^{1*}, Seyed Rasoul Hosseini², Somaye Asadi³, Ahmad Keykha⁴

1. Assistant Professor, Department of Educational Management and Planning, Faculty of Psychology and Educational University of Tehran, Tehran, Iran

2. Assistant Professor, Department of Educational Management, Farhangian University, Tehran, Iran

3. M. A. in of Educational Management, University of Tehran, Tehran, Iran

4. Ph.D. Student in Economics of Higher Education, University of Tehran, Tehran, Iran

(Received: November 5, 2019; Accepted: June 22, 2020)

Abstract

The aim of this study is to evaluate the entrepreneurial characteristics of students within the context of e-learning to design an entrepreneurial profile and also to provide programs to strengthen it. The current research, in terms of objective, is applied and also a descriptive investigation. The statistical population of this study is composed of all students from the Mehrlaborz Institute of Higher Education as the first electronic institution in Iran which delivered all educational services electronically who have been selected to estimate the sample size by using the Cochran formula, 221 of them in different fields of study (master's level). The standard Kordnaji et al.'s questionnaire on the personality characteristics of Iranian entrepreneurs was used to collect data and the sample was analyzed using SPSS software and a t-sample test. Findings show that students in the characteristics of risk-taking with (64) percent, internal control center with (82) percent, need for success with (73) percent, pragmatism with (73) percent, challenge-solving with (64) percent and overall entrepreneurial personality (64) % are above average (positive) but were rated below average in mental health, ambiguity tolerance, and dreaming characteristics. Therefore, it is necessary to empower the entrepreneurial ability of faculty members and students through support programs such as study opportunities and internships in the industry and holding workshops to strengthen the intellectual capacity, tolerate ambiguity and students' dreaming on the one hand, and create communication networks between the university and industry, on the other hand, should be on the agenda.

Keywords: E-Learning, Entrepreneurial Characteristics, Evaluation, Higher Education, Students.

* Corresponding Author, Email: Fnarenji@ut.ac.ir

ارزیابی ویژگی‌های کار آفرینانه دانشجویان در بستر الکترونیکی به منظور طراحی و اجرای برنامه کار آفرینی

فاطمه نارنجی ثانی^{۱*}، سید رسول حسینی^۲، سمیه اسدی^۳، احمد کیخا^۴

۱. استادیار، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۲. استادیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

۳. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۴. دانشجوی دکتری اقتصاد آموزش عالی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۸/۱۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۰۲)

چکیده

هدف از مطالعه حاضر، ارزیابی ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان شاغل به تحصیل در بستر الکترونیکی به منظور طراحی نیم‌رخ کارآفرین و ارائه راهکارهایی برای پرورش و تقویت آن بود. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از منظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری همه دانشجویان مؤسسه آموزش عالی الکترونیکی مهر البرز، به عنوان اولین مؤسسه‌ای که خدمات خود را در بستر الکترونیک ارائه می‌دهد، بود. حجم نمونه براساس فرمول کوکران، ۲۲۱ نفر در نظر گرفته شد که از دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی (در مقطع کارشناسی ارشد)، انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان ایرانی گردنایج و همکاران (۱۳۸۶) به کار گرفته شد. یافته‌ها نشان داد دانشجویان در ویژگی‌های ریسک‌پذیری با ۶۴ درصد، کانون کنترل درونی با ۸۲ درصد، نیاز به موفقیت با ۷۳ درصد، عمل‌گرایی با ۷۳ درصد، چالش‌طلبی با ۶۴ درصد و شخصیت کلی کارآفرینی با ۶۴ درصد در سطح بالاتر از متوسط قرار دارند، اما در ویژگی‌های سلامت فکری، تحمل ابهام و رؤیاپردازی پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی شدند. بنابراین، توانمندسازی قابلیت کارآفرینی اعضای هیئت علمی و دانشجویان از طریق برنامه‌های حمایتی مثل فرصت‌های مطالعاتی و دوره‌های کارآموزی در بخش صنعت و برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای تقویت ویژگی سلاست فکری، تحمل ابهام و رؤیاپردازی دانشجویان از یک‌سو و ایجاد شبکه‌های ارتباطی بین دانشگاه و صنعت از سوی دیگر در دستور کار قرار گیرد.

واژگان کلیدی: ارزیابی، آموزش عالی، دانشجویان، ویژگی‌های کارآفرینی، یادگیری الکترونیکی.

مقدمه

امروزه توسعه و ترویج کارآفرینی یکی از مؤلفه‌های اصلی توسعه کشورها تلقی می‌شود (بینی مارین^۱، ۲۰۲۰). زیرا کارآفرینی برای رشد اقتصادی و کاهش بیکاری اهمیت بسیاری دارد گسترش شایستگی‌های کارآفرینی سبب پیشرفت جامعه و بهبود وضعیت اشتغال شهروندان آن جامعه می‌شود (لوپز نونز^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). در واقع، توسعه یک کشور به کارآفرینانی بستگی دارد که ارزش اقتصادی ایجاد می‌کنند، فرایند رشد را تسریع می‌کنند و مهارت‌هایی برای سازگاری با شرایط متغیر محیطی دارند (امینوگلو^۳ و همکاران، ۲۰۱۹). مزایای گسترده کارآفرینی برای جامعه موجب جلب توجه تصمیم‌گیرندگان در ارتقای کارآفرینی و آموزش کارآفرینی، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای تقویت کارآفرینی و توسعه فرهنگ کارآفرینی، شده است (سوسا^۴ و همکاران، ۲۰۱۹). از این رو، دولت‌ها از طریق حمایت‌های مالی، خدماتی، پشتیبانی، مشاوره‌ای، زیرساختی و ... به دنبال توسعه و تقویت کارآفرینی می‌باشند. از طرفی، پدیدآمدن کارآفرینی به آموزش در حوزه‌ها یا قابلیت‌هایی نیاز دارد ظرفیت کارآفرینی را تکمیل و تقویت کند، عناصر مختلف را برای ایجاد کارآفرینی ترکیب کند و با افزایش قابلیت کارآفرینی سازگار باشد. در واقع، کارآفرین برای نوآوری و ایجاد دانش جدید و فناوری‌های جدید باید آموزش‌های لازم را دیده باشد (رودریگوز لوپز و سوتو^۵، ۲۰۲۰). به همین دلیل، در راستای تکمیل تلاش‌های دولت در زمینه برنامه‌های مختلف پشتیبانی از کارآفرینی، دانشگاه‌ها نیز با خستگی‌ناپذیری تلاش کرده‌اند دانش و روحیه کارآفرینی را در دانشجویان را از طریق آموزش مباحث مختلف و سمینارها تقویت کنند (چی امبی، جایوبا، یوسف^۶، ۲۰۱۹). پژوهشگران نیز بر این عقیده‌اند که در جهان امروز که همه چیز در حال تغییر و گذار است، و نوآوری و کارآفرینی هر یک از افراد جامعه در زمینه اشتغال ضروری است، دانشگاه‌ها به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل پرورش‌دهنده دانش و مهارت‌های

1. Bini Marin
2. López-Núñez
3. Eminoglu
4. Sousa
5. Rodriguez-Lopez & Souto
6. Che Embi, Jaiyeoba & Yussof

تخصصی افراد، باید علاوه بر آموزش‌های تخصصی هر رشته، ارزیابی و آموزش ویژگی‌های کارآفرینی را مورد توجه قرار دهند (آروتی و پانوز، ۲۰۲۰). به طور کلی می‌توان چکیده اهداف آموزش عالی در زمینه کارآفرینی را چنین برشمرد؛ ۱. ایجاد یک هدف کارآفرینی در دانشجویان از طریق افزایش آگاهی و انگیزش؛ ۲. توسعه مهارت‌های کارآفرینی مورد نیاز برای شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های تجاری؛ ۳. ارائه دانش لازم برای شروع یک کسب و کار و مدیریت رشد آن‌ها (آرناز^۲ و همکاران، ۲۰۱۷؛ دوس و والتر^۳، ۲۰۱۰).

هزینه‌های کلانی در زمینه آموزش عالی انجام می‌شود که همین موضوع لزوم بازنگری در روش‌های تدریس را مطرح می‌کند. از طرف دیگر، برخی دانشجویان برای تحصیل در سطوح عالی با مشکلاتی مانند کمبود وقت، دوربودن مسافت و بالابودن هزینه‌ها نیاز به روش دیگری به جای آموزش حضوری دارند. در این زمینه، جایگزینی بالقوه به کار گرفته شده، آموزش عالی الکترونیکی است. پژوهش‌ها نیز بیان‌کننده استفاده فزاینده از روش‌های الکترونیکی در ارائه آموزش در دانشگاه‌ها می‌باشند (سوسا و همکاران، ۲۰۱۹). در رویکرد یادگیری-یاددهی به شیوه الکترونیکی ارائه محتوا به یادگیرندگان، با استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی نوین مانند اینترنت صورت می‌گیرد (ادمولا^۴ و همکاران، ۲۰۱۹). در نتیجه، فراهم کردن الزامات لازم آموزش الکترونیکی اثربخش، مانند گستراندن پهنای باند اینترنت و فراهم کردن سایر امکانات فنی، ایجاد زیرساخت‌های فناورانه مورد نیاز در سراسر کشور، انتخاب استادان و اعضای هیئت علمی ماهر و شایسته باید مدنظر قرار گرفته شود (احمد و حسین^۵، ۲۰۱۹). در سیستم‌های آموزش از راه دور، برخط و الکترونیکی باید علاوه بر ارائه دروس تخصصی و مهارت‌های خاص رشته مورد نظر، مهارت‌هایی مانند ریسک‌پذیری، تفکر انتقادی، ارتباط مؤثر، نیاز به موفقیت مهارت‌های اجتماعی، حل مسئله خلاقانه و پشتکار، نوآوری، چالش‌طلبی را در دانشجویان مورد توجه قرار دهد (ووکویک، مدیک و مرکوا^۶، ۲۰۲۰). در واقع، فاصله آموزش‌های ارائه شده در دانشگاه‌ها با مهارت‌های مورد نیاز در صنعت و بازار باید کاسته شود، و دانشجویان

1. Arruti & Paños-Castro
2. Arranz
3. Dohse & Walter
4. Ademola
5. Ahmed & Hossain
6. Vučeković, Medić & Marković

از توانایی‌های لازم برای کارآفرینی و رقابت در عرصه حرفه و رشته تحصیلی‌شان در وضعیت در حال تغییر و رقابتی امروز، برخوردار باشند. با توجه به موارد یادشده، تعیین وضعیت ویژگی‌های کارآفرینی برای دانشجویانی که به شیوه الکترونیکی تحصیل می‌کنند، و ارائه راهکار برای ایجاد و بهبود این ویژگی‌ها اهمیت بسزایی دارد.

کارآفرینی یک فرایند روان‌شناختی عالی است که به معنای شناخت و توانایی مخاطره‌کردن و اقدام جدید، مقابله با عدم اطمینان و در نظر گرفتن خطرات ذاتی در فعالیت‌های شغلی و نوآورانه است (رودریگوز لویز و سوتو، ۲۰۲۰). با واکاوی مبانی نظری پژوهش، ویژگی‌های مختلفی برای کارآفرینان متصور شده‌اند؛

۱. کارآفرین باید توانایی برنامه‌ریزی برای توسعه برنامه‌های تجاری برای دستیابی به اهداف در زمینه‌های مختلف از جمله امور مالی، فروش، تولید، بازاریابی و کارکنان داشته باشند؛
۲. یک کارآفرین باید مهارت‌های ارتباطی خوب داشته باشد؛
۳. کارآفرین باید مهارت‌های بازاریابی خوب داشته باشد؛
۴. کارآفرین باید مهارت‌های بین‌فردی داشته باشد. بنابراین، توانایی ایجاد و حفظ روابط مثبت با مشتریان و کارمندان، مشتریان، وام‌دهندگان مالی، سرمایه‌گذاران، وکلا و حسابداران داشته باشد؛
۵. کارآفرین باید مهارت‌های مدیریتی پایه‌ای برای استخدام و تقسیم کار دیگران داشته باشد؛
۶. کارآفرین باید مهارت‌های رهبری داشته باشد. از این رو، دیدگاه خود را برای شرکت برای الهام‌بخشی به کارکنان ایجاد کند؛
۷. کارآفرین باید درس‌هایی را از شکست‌های دیگر برای موفق شدن بگیرد. قبل از شروع کسب و کار، کارآفرینان باید کسب و کار و اشتباهات دیگر کارآفرینان را تحقیق کنند؛
۸. کارآفرین باید مطمئن شود که شرکت یا کسب‌وکار چیزی است که او می‌خواهد؛
۹. کارآفرین همیشه باید به‌راحتی مشکلات را حل کند؛
۱۰. کارآفرین باید برای شروع کسب و کار جدید پرشور و شوق باشد (گیدک^۱ و همکاران، ۲۰۱۵). لویز نونز و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود دریافتند که کارآفرینان و دانشجویان دارای صفت کارآفرینانه ویژگی‌های یکسانی در برخی خصوصیات روان‌شناختی می‌باشند. این ویژگی‌ها عبارت‌اند از: روحیه کارآفرینی، برون‌گرایی، تمایل به تجربه، وجدان کاری، توانایی مواجهه با مسئله و حل مسائل، هوش هیجانی، اعتماد به نفس و روحیه تحمل

ابهام. نتایج پژوهش چی امبی، جایوبا، یوسف (۲۰۱۹) نشان داد مهارت رهبری، نیاز به پیشرفت، تحمل ابهام و گرایش به ریسک با قصد دانشجویان برای شروع فعالیت‌های کارآفرینی در مالزی رابطه مثبت و معنادار دارد. در این زمینه نتایج پژوهش رودریگوز لویز و سوتو (۲۰۲۰) نشان داد شرکت‌هایی که متعلق به مؤسسه‌ای باشند که دارای مدرک دانشگاهی بوده‌اند و در آموزش عالی تحصیل کرده‌اند، احتمال بیشتری برای رقابت و موفقیت بیشتر در کسب و کار دارند، زیرا کارآفرینان دارای سطح تحصیلات دانشگاهی اغلب مهارت‌های حل مسئله بالاتری از شرکت‌هایی که چنین سوابق تحصیلی ندارند، می‌باشند. در خصوص رشته‌های مختلف نیز این تفاوت‌ها وجود دارد. علاوه بر این، دانش فنی منتقل شده توسط خود این رشته، نیز می‌تواند از این نظر نقش مهمی داشته باشد. در همین حال، دانشجویان علوم اجتماعی (به‌استثناء اقتصاد و مدیریت مشاغل) از نظر قابلیت کارآفرینی خود از نظر منفی ایستادگی می‌کنند، که این ممکن است نشان‌دهنده بی‌توجهی به ارتباط بین دانش متناسب به کارآفرینی باشد. آموزش عالی الکترونیکی که اخیراً با استقبال زیادی از طرف دانشجویان سراسر جهان روبه‌رو شده است، یکی از روش‌های جدید تحصیل برخی دانشجویان می‌باشد. دسترسی آسان و سریع، صرفه‌جویی در هزینه، صرفه‌جویی در وقت و انرژی از جمله مزایای آموزش عالی الکترونیکی است. به علاوه، آموزش الکترونیکی بر خود دانش‌آموز متمرکز است، دانشجو کسی است که تعیین می‌کند چه چیزی می‌خواهد بیاموزد و همچنین اینکه چگونه، چه زمانی و کجا یاد می‌گیرد، چگونه تحصیلات خود را ارزیابی کرده و جهت حرفه خود را تعیین می‌کند (پیتر و دایموند، ۲۰۱۳؛ اکمچین^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). در یادگیری الکترونیکی، معلم واسطه یادگیری می‌شود. معلم دیگر تنها منبع معتبر دانش نیست. بنابراین، دانشجویان این فرصت را به دست می‌آورند که از طریق تفکر انتقادی خود، ارزش‌های علمی و فرهنگی را به‌صورت عقلانی فراگیرند (آلفونسو^۳، ۲۰۱۲؛ اکمچین و همکاران، ۲۰۱۹). دانشگاه‌های ارائه‌دهنده آموزش‌های الکترونیکی باید اطمینان حاصل کند که همه دانشجویان از مواد آموزشی لازم برای آموزش از راه دور و الکترونیکی برخوردار هستند و همچنین در برخی رشته‌ها کارآموزی اجباری

1. Peter & Deimann
2. Akhmetshin
3. Alfonso

را برای دانش‌آموختگان جهت کسب شایستگی‌های لازم، ترتیب داده شود (اکمچین و همکاران، ۲۰۱۹). با این حال، یادگیری الکترونیکی دارای معایبی است که نیاز به مطالعه دقیق دارد. تجربه هندوستان می‌تواند نمونه بارز آن باشد. بیان شده است که برخی دانشگاه‌ها اعم از خصوصی و دولتی تعداد زیادی از رشته‌های تحصیلی را به صورت الکترونیکی و از راه دور، با کیفیت غیر رضایت‌بخش ارائه کرده‌اند و صرفاً به دنبال عواید تجاری است. غالباً این‌ها دانشگاه‌هایی هستند که «کارآفرینی» در سطح کافی در آن‌ها توسعه نمی‌یابد، فناوری نوآورانه ندارند و کارکنان آموزشی و غیر آموزشی آن‌ها از شایستگی‌های لازم برخوردار نیستند (ویودی^۱، ۲۰۱۷؛ و اکمچین و همکاران، ۲۰۱۹). احمد و حسین (۲۰۱۹) توسعه آموزش‌های آنلاین را با هدف توسعه کارآفرینی از طریق ایجاد مهارت و ظرفیت در جوانان و در نتیجه توسعه کارآفرینی در همه کشورها، از جمله اندونزی و بنگلادش که دو کشور مورد مطالعه آن‌ها بود، ضروری می‌دانند. ادمولا، ادینما و استر (۲۰۱۹) در پژوهش خود با هدف بهبود اشتغال‌زایی از طریق محیط‌های یادگیری باز، آنلاین و انعطاف‌پذیر به این نتیجه رسیدند که اگرچه در فارغ‌التحصیلان دانشجویان دانشگاه لاگوس ارتباطات جهانی، ارتباطات محلی، استفاده از فناوری به‌عنوان ابزاری برای یادگیری، مهارت‌های خود راهبری در کار تیمی و مهارت تصمیم‌گیری در سطح بالایی است. با این حال، مهارت‌های خلاقیت و نوآوری، مهارت‌های حل مسئله، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های تفکر انتقادی در بین فارغ‌التحصیلان در سطح پایینی ارزیابی قرار دارد.

ارزیابی ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان سبب تعیین وضعیت و شناسایی نقاط قوت و ضعف دانشجویان در هر یک از ویژگی‌ها، برنامه‌ریزی و اجرای اقدامات لازم جهت تقویت این ویژگی‌ها می‌شود. انوار و سلیم^۲ (۲۰۱۹)، نشان دادند دانشجویان متمایل به کارآفرینی از سطح بالایی از ویژگی‌های ریسک‌پذیری، نوآوری، مرکز کنترل درونی، نیاز به موفقیت و تحمل ابهام برخوردارند. نتایج مطالعه نعمتی (۱۳۹۲) حاکی از آن است که دانشجویان نمونه در ابعاد ریسک‌پذیری، سلاست فکر و چالش‌طلبی در وضعیت ضعیف قرار داشتند، اما در ابعاد کانون کنترل، توفیق‌طلبی، عمل‌گرایی و رؤیاءپردازی در وضعیت

1. Dwivedi

2. Anwar & Saleem

قوی جای گرفتند و در بعد تحمل ابهام در وضعیت بسیار قوی قرار داشته و در کل، روحیه کارآفرینی دانشجویان نمونه دارای وضعیت مطلوبی است.

در این پژوهش برای ارزیابی ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان مؤسسه آموزش عالی الکترونیکی مهر البرز از مدل نظریه سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان ایرانی کردنائیج و همکاران (۱۳۸۶) استفاده شده است. براساس مدل سنجش ویژگی‌های کارآفرینان، ویژگی‌های افراد کارآفرین عبارت است از ریسک‌پذیری، کانون کنترل درونی، نیاز به موفقیت، سلاست فکری، عمل‌گرایی، تحمل ابهام، رؤیابرداری و چالش‌طلبی. از این رو، هر یک از مؤلفه‌ها تحلیل می‌شود. ۱. ریسک‌پذیری: ریسک‌پذیری عبارت است از ظرفیت فرد در پذیرفتن یا دوری از مخاطرات در هنگام مواجهه با موقعیت‌های خطرناک است. ریسک‌پذیری نباید توسط کارآفرینان مورد غفلت واقع شود (انوار و سلیم، ۲۰۱۹). البته کارآفرین مایل به مدیریت امور و اختصاص منابع به فرصت‌هایی است که احتمال شکست معقولی به همراه دارد. در نتیجه، مقصود از خطرکردن در اینجا ریسک کنترل‌ناپذیر و بی‌انتهاست (احمدپور داریانی و عرفانیان، ۱۳۸۶)؛ ۲. کانون کنترلی درونی: مرکز کنترل ابتدا توسط روتتر^۱ (۱۹۶۶) مطرح شد و به‌عنوان درک افراد با توجه به توانایی‌های آن‌ها برای کنترل اقدامات یا رویدادهای خاصی که بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارند، توصیف شده است. براساس این ویژگی، این‌طور در نظر گرفته می‌شود که کارآفرینان کنترل بیشتری بر نتایج اقدامات خود دارند (چی امبی، جایویا، یوسف، ۲۰۱۹). در واقع، نتایج اقدامات افراد تحت تأثیر کارهایی است که خودشان انجام می‌دهند؛ ۳. نیاز به موفقیت: نیاز به موفقیت، تمایل شدید فرد به بهترین‌بودن یا موفق‌بودن در کارهای مختلف است. هر فردی خصوصیت نیاز به دستیابی را دارد، اما سطح آن در افراد مختلف متفاوت است. نیاز به موفقیت از جمله ویژگی افراد کارآفرین است (گرینبرگ و بارون^۲، ۲۰۰۸؛ کازمیتارتی^۳ و همکاران، ۲۰۱۸)؛ ۴. سلاست فکری: حوزه فکری متغیر خلاقیت در افراد کارآفرین است که به‌معنای توانایی انجام‌دادن فی‌البداهه امور و حل مسائل به‌صورت موفقیت‌آمیز است (کردنائیج و همکاران، ۱۳۸۶)؛ ۵. عمل‌گرایی: عمل‌گرایی همواره در بین خصوصیات اصلی شخصیتی کارآفرینان طبقه‌بندی شده است. عمل‌گرایی به این پرسش می‌پردازد که «چگونه

1. Rotter

2. Greenberg & Baron

3. Kusmintarti

باید کاری انجام شود». تصمیم‌گیری و تجربه دو روش کارآفرینی است که به وضوح به عمل‌گرایی مرتبط هستند. عمل‌گراها به پیامدهای عملی یا آثار واقعی علاقه دارند. آن‌ها معتقدند تنها عامل ثابت و همیشگی؛ تغییر است و بیشتر تمرکز خود را بر نتایج می‌گذارند (پولر^۱، ۲۰۰۶). ۶. قدرت ابهام: تحمل ابهام به تمایل فرد به انجام دادن فعالیت در شرایط عدم قطعیت گفته می‌شود که نتیجه فعالیت به طور واضح پیش‌بینی‌پذیر نیست. در واقع، تحمل ابهام خصیصه‌ای است که بر نحوه مدیریت اطلاعات در زمینه موقعیت‌های مبهم تأثیر می‌گذارد. کارآفرینان نیاز به برخورداری از توانایی تحمل ابهام دارند، زیرا اغلب با وضعیت نامشخص مواجهند. بنابراین، تحمل ابهام یک صفت مهم برای کارآفرینان است، زیرا چالش‌ها و پتانسیل‌های موفقیت در کسب و کار جدید پیش‌بینی‌ناپذیر است (کازمینتارتی و همکاران، ۲۰۱۸)؛ ۷. رؤیایزدایی: حوزه خیالی متغیر خلاقیت در افراد کارآفرین است که به توانایی فرد در ارائه نظرهای نو و جدید در زمینه‌های نوینی که قبلاً توسط اشخاص دیگری مورد ایده‌پردازی قرار نگرفته است، گفته می‌شود (کردنائیچ و همکاران، ۱۳۸۶)؛ ۸. چالش‌طلبی: به میزان تمایل فرد به درگیر شدن در فعالیت‌های مبهم و پیچیده و توانایی ارائه راهکارهای متناسب با این موقعیت‌ها چالش‌طلبی، گفته می‌شود (کردنائیچ و همکاران، ۱۳۸۶).

شکل ۱. چارچوب مفهومی پژوهش

اهداف پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر، ارزیابی ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان الکترونیکی مؤسسه آموزش عالی مهر البرز است. از این رو، اهداف فرعی ذیل دنبال می‌شود.

۱. بررسی وضعیت دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی ریسک‌پذیری
۲. بررسی وضعیت مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی کانون کنترل درونی
۳. بررسی وضعیت مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی نیاز به موفقیت
۴. بررسی وضعیت مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی سلاست فکری
۵. بررسی وضعیت مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی عمل‌گرایی
۶. بررسی وضعیت مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی تحمل ابهام
۷. بررسی وضعیت مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی رؤیایپردازی
۸. بررسی وضعیت مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی چالش‌طلبی

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی بوده و از لحاظ هدف کاربردی است. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در سال ۱۳۹۷-۹۸ تشکیل می‌دهند. حجم نمونه براساس فرمول کوکران برابر با ۲۰۷ نفر برآورد شد.

بنابراین، در مطالعه حاضر پرسشنامه بین ۲۲۱ نفر از دانشجویان توزیع و پس از تکمیل جمع‌آوری شد. همان‌طور که شرح داده شد، ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد ویژگی‌های کارآفرینان ایرانی بود (کردنائیچ و زالی، ۱۳۸۶، صص ۲۲۶-۲۲۰). به دلیل استانداردبودن، پرسشنامه یادشده روایی منطقی را داشت. بنابراین، برای بررسی پایایی پرسشنامه در این مطالعه روش آلفای کرونباخ به‌کار گرفته شد. پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۲ را نشان داد که درصد پایایی قابل قبولی محسوب می‌شود.

یافته‌های پژوهش

براساس اطلاعات دموگرافیک به‌دست‌آمده، دانشجویان رشته مدیریت بازرگانی با تعداد ۲۹ نفر و دانشجویان

رشته تحصیلی	ریسک پذیری	کانون کنترل درونی	نیاز به موفقیت	سلامت فکری	عمل گرایی	تحمل ابهام	رؤیابدازی	چالش طلبی
مهندسی فناوری اطلاعات	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط
مدیریت کسب و کار	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط
عمران مهندسی ساخت	متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	بالاتر از متوسط
مدیریت بازرگانی	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط
مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط
مهندسی صنایع	متوسط	بالاتر از متوسط	متوسط	متوسط	بالاتر از متوسط	متوسط	متوسط	متوسط
مدیریت صنعتی	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	متوسط	متوسط	بالاتر از متوسط	متوسط	متوسط	بالاتر از متوسط
تجارت الکترونیک	بالاتر از متوسط	متوسط	بالاتر از متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط
معماری سازمانی	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط	متوسط
عمران محیط زیست	متوسط	بالاتر از متوسط	بالاتر از متوسط	متوسط	بالاتر از متوسط	متوسط	متوسط	متوسط

در جدول ۲، ماتریس تحلیلی ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی ارائه شده است. براساس یافته‌های جدول، رتبه‌بندی رشته‌های تحصیلی مؤسسه آموزش عالی مهر البرز، در جایگاه نخست به‌طور مشترک رشته‌های مهندسی فناوری اطلاعات، مدیریت بازرگانی، مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات جای دارند. در رتبه دوم، رشته‌های مدیریت پروژه، مدیریت کسب و کار؛ در جایگاه سوم، رشته مدیریت صنعتی؛ در جایگاه چهارم به‌طور مشترک رشته‌های عمران مهندسی ساخت و عمران محیط زیست،

در جایگاه پنجم رشته‌های دانشگاهی مهندسی صنایع و تجارت الکترونیک و در آخرین رتبه رشته معماری سازمانی قرار گرفت.

هدف اول: بررسی وضعیت دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی ریسک‌پذیری کارآفرینی

جدول ۳. وضعیت دانشجویان در ویژگی ریسک‌پذیری کارآفرینی

رشته‌های تحصیلی	مقدار تی	میانگین	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	وضعیت
مدیریت پروژه	۲,۹۶	۲,۸۸	۰,۳۸	۰,۰۱	بالتر از متوسط
مهندسی فناوری اطلاعات	۵,۹	۲,۹۱	۰,۳۶	۰,۰۳۶	بالتر از متوسط
مدیریت کسب و کار	۶,۰۵	۳,۰۵۸	۰,۵۵	۰,۰۰۰	بالتر از متوسط
عمران مهندسی ساخت	۰,۷۱۴	۲,۶۲	۰,۱۲۵	۰,۵۲۷	متوسط
مدیریت بازرگانی	۲,۹۱	۲,۹۱	۰,۴۱	۰,۰۰۶	بالتر از متوسط
مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات	۵,۰۶	۲,۸۲	۰,۳۲	۰,۰۰۰	بالتر از متوسط
مهندسی صنایع	۱,۸	۲,۸۹	۰,۳۹	۰,۱۶۸	متوسط
مدیریت صنعتی	۳,۰۷	۳,۲	۰,۵۲	۰,۰۲	بالتر از متوسط
تجارت الکترونیک	۱,۹	۳,۲۹	۰,۷۹	۰,۰۳	بالتر از متوسط
معماری سازمانی	۲,۸۲	۳,۲۰	۰,۷	۰,۰۶	متوسط
عمران محیط زیست	۰,۵۰۵	۲,۵۸	۰,۰۸	۰,۶۲	متوسط

با توجه به نتایج ۳، ریسک‌پذیری ۶۴ درصد از دانشجویان رشته‌های مؤسسه آموزش عالی مهر البرز، بالاتر از متوسط بوده و از لحاظ آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. این بدان معناست که گرایش دانشجویان این مؤسسه به ریسک‌پذیری کارآفرینی مثبت بوده و به‌طور کلی، نشان می‌دهد دانشجویان این مؤسسه در غالب رشته‌ها تمایل به کارآفرینی دارند.

هدف دوم: بررسی وضعیت دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی کانون کنترل درونی کارآفرینی

جدول ۴. وضعیت دانشجویان در ویژگی کانون کنترل درونی کارآفرینی

وضعیت	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	میانگین	مقدار تی	رشته‌های تحصیلی
متوسط	۰,۰۰۰	۰,۷۹	۳,۲۹	۵,۵	مدیریت پروژه
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۳	۰,۳۶	۲,۸۶	۲,۲	مهندسی فناوری اطلاعات
متوسط	۰,۰۰۰	۰,۰۹	۳,۴	۱۱,۶	مدیریت کسب و کار
بالاتر از متوسط	۰,۰۱۳	۰,۹۳۷	۳,۴۳	۵,۲۶	عمران مهندسی ساخت
متوسط	۰,۰۰۰	۰,۵۷	۳,۰۷	۴,۷۴	مدیریت بازرگانی
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۰	۰,۷۰۳	۳,۲	۹,۰۹	مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات
متوسط	۰,۰۰۵	۰,۷۵	۳,۲۵	۷,۳۴	مهندسی صنایع
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۲	۰,۷۸	۳,۲۸	۴,۵	مدیریت صنعتی
متوسط	۰,۰۰۷	۱,۳	۳,۰۸	۸	تجارت الکترونیک
متوسط	۰,۳۹۸	۰,۵۶	۳,۰۶	۰,۹۸۲	معماری سازمانی
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۱	۰,۴۵	۲,۹۵	۳,۱۹	عمران محیط زیست

جدول ۴ نشان می‌دهد کانون کنترل درونی کارآفرینی دانشجویان در حدود ۸۲ درصد از رشته‌ها بالاتر از متوسط بوده و از لحاظ آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. این بدان معناست که ویژگی کانون کنترل درونی کارآفرینی در دانشجویان این مؤسسه مثبت بوده و دانشجویان این مؤسسه تمایل دارند در کارآفرینی به‌عنوان کانون کنترل درونی عمل کرده و شرایط را در راستای تصمیم‌های کارآفرینی خود تغییر دهند.

هدف سوم: بررسی وضعیت دانشجویان در ویژگی کانون نیاز به موفقیت کارآفرینی

جدول ۵. وضعیت دانشجویان در ویژگی نیاز به موفقیت کارآفرینی

وضعیت	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	میانگین	مقدار تی	رشته‌های تحصیلی
متوسط	۰,۰۰۰	۰,۷۷	۳,۲۷	۵,۴	مدیریت پروژه
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۰	۰,۹۶	۳,۴۶	۹,۰۴	مهندسی فناوری اطلاعات
متوسط	۰,۰۰۰	۱,۰۲	۳,۵۲	۱۹,۹۹	مدیریت کسب و کار
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۱	۰,۹۱۶	۳,۴۱	۱۳,۴۷	عمران مهندسی ساخت
متوسط	۰,۰۰۰	۰,۷۵	۳,۲۵	۶,۱۷	مدیریت بازرگانی
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۰	۰,۷۳	۳,۲۳	۷,۲۲	مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات
متوسط	۰,۱۳۲	۰,۶۴	۳,۱۴	۲,۰۵	مهندسی صنایع
متوسط	۰,۱۳۲	۰,۷۲	۳,۲۲	۱,۷۴	مدیریت صنعتی
بالاتر از متوسط	۰,۰۱۵	۱,۳۳	۳,۸۳	۶	تجارت الکترونیک
متوسط	۰,۰۰۷	۰,۸۰	۳,۳۰	۳,۵۴	معماری سازمانی
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۸	۰,۵۳	۳,۰۳	۳,۷	عمران محیط زیست

با توجه به نتایج جدول ۵، نیاز به موفقیت دانشجویان حدود ۷۳ درصد از رشته‌های مؤسسه آموزش عالی مهر البرز بالاتر از متوسط بوده و به لحاظ آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. به عبارت دیگر، ویژگی نیاز به موفقیت کارآفرینی در دانشجویان این مؤسسه مثبت بوده و دانشجویان این مؤسسه انتظار دارند که با ورود به عرصه کارآفرینی موفقیت‌هایی، هرچند کوچک را کسب کنند تا از ادامه مسیر کارآفرینی اطمینان حاصل کنند.

هدف چهارم: بررسی وضعیت دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی سلاست فکری کارآفرینی

جدول ۶. وضعیت دانشجویان در ویژگی سلاست فکری کارآفرینی

رشته‌های تحصیلی	مقدار تی	میانگین	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	وضعیت
مدیریت پروژه	۴,۲۲	۳,۱۱	۰,۶۱	۰,۰۰۱	بالاتر از متوسط
مهندسی فناوری اطلاعات	۳,۷۱	۲,۹۵	۰,۴۵	۰,۰۰۲	بالاتر از متوسط
مدیریت کسب و کار	۷,۰۴	۳,۰۵	۰,۵۵	۰,۰۰۰	بالاتر از متوسط
عمران مهندسی ساخت	۲,۵۹	۳	۰,۰۵	۰,۱۲۲	متوسط
مدیریت بازرگانی	۵,۰۹	۳,۰۲	۰,۵۲	۰,۰۰۰	بالاتر از متوسط
مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات	۳,۱۱	۲,۸۲	۰,۳۲	۰,۰۰۵	بالاتر از متوسط
مهندسی صنایع	۱,۸۲	۳,۲۵	۰,۷۵	۰,۱۶۶	متوسط
مدیریت صنعتی	-۰,۴۲	۲,۳۰	-۰,۱۹	۰,۶۸۳	متوسط
تجارت الکترونیک	۴	۳,۱۶	۰,۶۶	۰,۱۵۶	متوسط
معماری سازمانی	۲,۳۹	۳,۲۵	۰,۷۵	۰,۱۳۹	متوسط
عمران محیط زیست	۰,۱۲۶	۲,۵۲	۰,۲	۰,۹۰۳	متوسط

نتایج ۶ نشان می‌دهد سلاست فکری کارآفرینی دانشجویان بیش از ۵۰ درصد رشته‌های مؤسسه آموزش عالی مهر البرز متوسط بوده و از لحاظ آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد، معنادار نشده است. این بدان معناست که ویژگی سلاست فکری در دانشجویان این مؤسسه منفی است و تصمیم‌های دانشجویان این مؤسسه در عرصه کارآفرینی بلندمدت نبوده و تمایل ندارند که در این عرصه آینده‌نگری طولانی‌مدت داشته باشند.

هدف پنجم: بررسی وضعیت دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی عمل‌گرایی کارآفرینی

جدول ۷. وضعیت دانشجویان در ویژگی عمل‌گرایی کارآفرینی

وضعیت	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	میانگین	مقدار تی	رشته‌های تحصیلی
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۰	۰,۹۶	۳,۴۶	۷	مدیریت پروژه
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۰	۱,۰۸	۳,۵۸	۱۳,۰۶	مهندسی فناوری اطلاعات
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۰	۱,۱۴	۳,۶۴	۱۶,۱۷	مدیریت کسب و کار
متوسط	۰,۰۸۹	۰,۹۷	۳,۴۷	۳,۱۲	عمران مهندسی ساخت
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۰	۱,۰۳	۳,۵۳	۱۳,۱۳	مدیریت بازرگانی
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۰	۰,۹۴	۳,۴۴	۹,۵۳	مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات
بالاتر از متوسط	۰,۰۱۵	۰,۸۵	۳,۳۵	۵,۰۴	مهندسی صنایع
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۴	۱,۰۷	۳,۵۷	۴,۹۸	مدیریت صنعتی
متوسط	۰,۱۰۵	۱,۲۸	۳,۷۸	۶	تجارت الکترونیک
متوسط	۰,۰۷	۱,۰۲	۳,۵۲	۳,۵۳	معماری سازمانی
بالاتر از متوسط	۰,۰۰۰	۰,۸۰	۳,۳	۸,۸	عمران محیط زیست

جدول ۷ نشان می‌دهد عمل‌گرایی کارآفرینی دانشجویان حدود ۷۳ درصد از رشته‌های مؤسسه آموزش عالی مهر البرز بالاتر از متوسط بوده و از لحاظ آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. به عبارت دیگر، ویژگی عمل‌گرایی کارآفرینی در دانشجویان این مؤسسه مثبت ارزیابی شده و در واقع، نشان می‌دهد دانشجویان این مؤسسه تمایل دارند در عرصه کارآفرینی به‌عنوان عملگر باشند و خودشان تصمیم‌ها را اجرا کنند.

هدف ششم: بررسی وضعیت دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی تحمل ابهام

کارآفرینی

جدول ۸. وضعیت دانشجویان در ویژگی تحمل ابهام کارآفرینی

رشته‌های تحصیلی	مقدار تی	میانگین	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	وضعیت
مدیریت پروژه	۱,۰۲	۲,۷۳	۰,۲۳۸	۰,۳۲۳	متوسط
مهندسی فناوری اطلاعات	۲,۳۱	۲,۸۱	۰,۳۱	۰,۰۲۹	بالاتر از متوسط
مدیریت کسب و کار	-۱,۱۴	۲,۳۶	۰,۱۳۷	۰,۲۶۲	متوسط
عمران مهندسی ساخت	۱,۵۲	۲,۸۱	۰,۳۱۴	۰,۲۶۶	متوسط
مدیریت بازرگانی	۲,۷۴	۲,۷۹	۰,۲۹۰	۰,۰۱۰	بالاتر از متوسط
مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات	۴,۲۷	۲,۸۱	۰,۳۱	۰,۰۰۰	بالاتر از متوسط
مهندسی صنایع	۰,۰۸	۲,۵۲	۰,۰۲	۰,۹۴۱	متوسط
مدیریت صنعتی	-۰,۵۵	۲,۲۷	-۰,۲۲	۰,۶۰۳	متوسط
تجارت الکترونیک	۲	۲,۶۱	۰,۱۱	۰,۲۵۹	متوسط
معماری سازمانی	۰,۹۸۸	۲,۷	۰,۲۰	۰,۴۲۷	متوسط
عمران محیط زیست	۰,۱۶۱	۲,۵۲	۰,۰۲	۰,۸۷	متوسط

نتایج جدول ۹ بیان می‌کند تحمل ابهام کارآفرینی دانشجویان در حدود ۷۳ درصد از رشته‌های مؤسسه آموزش عالی مهر البرز متوسط بوده و از لحاظ معناداری در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نشده است. به عبارت دیگر، ویژگی تحمل ابهام کارآفرینی در دانشجویان این مؤسسه منفی بوده و در صورت وجود ابهام در عرصه کارآفرینی، امکان ازدست‌دادن انگیزه برای ورود به عرصه کارآفرینی وجود دارد.

هدف هفتم: بررسی وضعیت دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی رؤیابرداری کارآفرینی

جدول ۱۰. وضعیت دانشجویان در ویژگی رؤیابرداری کارآفرینی

رشته‌های تحصیلی	مقدار تی	میانگین	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	وضعیت
مدیریت پروژه	۴,۰۸	۳,۱۱	۰,۶۱	۰,۰۰۱	بالاتر از متوسط
مهندسی فناوری اطلاعات	۵,۷۹	۳,۱۲	۰,۶۲	۰,۰۰۰	بالاتر از متوسط
مدیریت کسب و کار	۵,۷۵	۳,۱۳	۰,۶۳	۰,۰۰۰	بالاتر از متوسط
عمران مهندسی ساخت	۳,۰۳	۳	۰,۵۰	۰,۰۹۴	متوسط
مدیریت بازرگانی	۳,۳۶	۳,۱۳	۰,۶۳	۰,۰۰۰	بالاتر از متوسط
مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات	۳,۹۸	۲,۹۹	۰,۴۹	۰,۰۰۱	بالاتر از متوسط
مهندسی صنایع	۱,۶۵	۳	۰,۰۰۵	۰,۱۹۸	متوسط
مدیریت صنعتی	۰,۶۴۴	۲,۸۲	۰,۳۲	۰,۵۵	متوسط
تجارت الکترونیک	۳,۳۳	۳,۲۱	۰,۷۱	۰,۱۸۶	متوسط
معماری سازمانی	۲,۹۸	۳,۵۷	۱,۰۷	۰,۰۰۹	متوسط
عمران محیط زیست	۰,۱۹۱	۲,۵۳	۰,۰۳	۰,۸۵۴	متوسط

نتایج جدول ۱۰ نشان داد رؤیایپردازی کارآفرینی دانشجویان در بیش از ۵۰ درصد رشته‌های مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در حد متوسط بوده و به لحاظ آماری معنادار نشده است. این بدان معناست که ویژگی رویایپردازی کارآفرینی در دانشجویان این مؤسسه منفی بوده و دانشجویان این مؤسسه در عرصه کارآفرینی تمایلی به داشتن چشم‌انداز بلندمدت و گسترش کسب و کار ندارند.

هدف هشتم: بررسی وضعیت دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز در ویژگی چالش‌طلبی کارآفرینی

جدول ۱۱. وضعیت دانشجویان در ویژگی چالش‌طلبی کارآفرینی

رشته‌های تحصیلی	مقدار تی	میانگین	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	وضعیت
مدیریت پروژه	۳۹۸	۳،۱۳	۰،۶۳	۰،۰۰۲	بالتر از متوسط
مهندسی فناوری اطلاعات	۴،۵۵	۳،۰۸	۰،۵۸	۰،۰۰۰	بالتر از متوسط
مدیریت کسب و کار	۹،۸۵	۳،۳۱	۰،۸۱	۰،۰۰۰	بالتر از متوسط
عمران مهندسی ساخت	۱۴	۳،۲۷	۰،۷۷	۰،۰۰۵	بالتر از متوسط
مدیریت بازرگانی	۸،۵۲	۳،۱۸	۰،۶۸	۰،۰۰۰	بالتر از متوسط
مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات	۴،۶۵	۳،۰۵	۰،۵۵	۰،۰۰۰	بالتر از متوسط
مهندسی صنایع	۱،۸۴	۲،۹۵	۰،۴۵	۰،۱۶۳	متوسط
مدیریت صنعتی	۴،۹۱	۳،۵۸	۱،۰۸	۰،۰۱	بالتر از متوسط
تجارت الکترونیک	۲	۳،۵	۱	۰،۲۵۹	متوسط
معماری سازمانی	۱،۳۴	۳،۱۱	۰،۶۱	۰،۳۱	متوسط
عمران محیط زیست	۰،۹۷۳	۲،۷۲	۰،۲۲	۰،۳۶۳	متوسط

نتایج جدول ۱۱ نشان می‌دهد چالش‌طلبی کارآفرینی دانشجویان در حدود ۶۴ درصد از رشته‌های مؤسسه آموزش عالی مهر البرز بالاتر از متوسط بوده و به لحاظ آماری معنادار است. یعنی ویژگی چالش‌طلبی کارآفرینی در دانشجویان این مؤسسه مثبت بوده و دانشجویان این مؤسسه تمایل دارند که با ورود به عرصه کارآفرینی، به‌طور جدی خود را در موقعیت‌های مختلف کاری آزمون کنند و به مجموعه‌ای از تجربه‌ها در این زمینه دست یابند.

جدول ۱۲. نیمرخ کارآفرینی دانشجویان شاغل به تحصیل در بستر الکترونیکی (ویژگی‌های شخصیت کارآفرینانه)

رشته‌های تحصیلی	مقدار تی	میانگین	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	وضعیت
مدیریت پروژه	۷,۲۴	۳,۱۲	۰,۶۲	۰,۰۰۰	بالاتر از متوسط
مهندسی فناوری اطلاعات	۴,۲۵	۳,۰۱	۰,۱۴	۰,۰۴۵	بالاتر از متوسط
مدیریت کسب و کار	۹,۵۵	۳,۱۴	۰,۶۴	۰,۰۰۰	بالاتر از متوسط
عمران مهندسی ساخت	۰,۲۹۶	۲,۶۲	۰,۱۴۴	۰,۷۸۶	متوسط
مدیریت بازرگانی	۳,۶۳	۲,۹۵	۰,۴۵	۰,۰۰۱	بالاتر از متوسط
مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات	۸,۳۴	۳,۰۵	۰,۵۵	۰,۰۰۰	بالاتر از متوسط
مهندسی صنایع	۲,۹۵	۳,۰۴	۰,۵۴	۰,۰۶	متوسط
مدیریت صنعتی	۰,۳۰۲	۲,۶۱	۰,۱۱	۰,۷۷	متوسط
تجارت الکترونیک	۱۳,۰۲	۳,۳۱	۰,۸۱	۰,۰۴	بالاتر از متوسط
معماری سازمانی	۰,۱۶۸	۲,۶	۰,۱۰	۰,۸۷	متوسط
عمران محیط زیست	۲,۴۲	۲,۷۷	۰,۲۷۴	۰,۰۴	بالاتر از متوسط

با توجه به نتایج جدول ۱۲، شخصیت کارآفرینانه دانشجویان در حدود ۶۴ درصد از رشته‌های مؤسسه مهر البرز، بالاتر از متوسط بوده و به لحاظ آماری نیز معنادار است. به عبارت دیگر، ویژگی شخصیت کارآفرینانه در دانشجویان این مؤسسه مثبت ارزیابی شده و نشان می‌دهد غالب دانشجویان این مؤسسه تمایل به کارآفرینی داشته و به دنبال ایجاد شغل و اشتغال افراد هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به چالش‌های اقتصادی نظیر افزایش بیکاری، گسست بین نظام علمی و صنعتی لزوم حرکت به سمت کارآفرینی به‌ویژه در قشر دانشگاهیان بیش‌ازپیش ضرورت یافته است. از این رو، در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های کلان این مهم باید مد نظر تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران نظام آموزش عالی قرار گیرد. در همین راستا، در این پژوهش به واکاوی ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان الکترونیکی مؤسسه آموزش عالی مهر البرز پرداخته شد. نتایج نشان داد دانشجویان الکترونیکی مؤسسه آموزش عالی مهر البرز از شخصیت کارآفرین برخوردارند. این یافته‌ها در ویژگی‌های کنترل درونی، ریسک‌پذیری و تحمل ابهام با نتایج پژوهش

کازمیتارتنی و همکاران (۲۰۱۸) همخوانی دارد. امران و سلیم (۲۰۱۹) ویژگی ریسک‌پذیری و نیاز به موفقیت و تحمل ابهام را در دانشجویان بالاتر از حد متوسط ارزیابی کرد که هم‌راستا با نتایج این پژوهش است. امینگو و همکاران (۲۰۱۹)، دانشجویان دارای ویژگی‌های ریسک‌پذیری، نیاز به موفقیت، چالش‌طلبی، سلاست فکری و عمل‌گرایی را دارای ویژگی کارآفرینی دانست که با یافته‌های این پژوهش همخوانی دارد. علاوه بر این، یافته‌ها در ویژگی کنترل درونی، نیاز به موفقیت و شخصیت کلی کارآفرینی با یافته‌های پژوهشی آریانی و همکاران (۱۳۹۶) همسویی دارد. اما در ویژگی ریسک‌پذیری با نتیجه این پژوهش همخوانی ندارد. بینی و مارین (۲۰۲۰) نیز ویژگی ریسک‌پذیری را در دانشجویان پایین‌تر از سطح مطلوب ارزیابی کرد که با یافته‌های این پژوهش همخوانی ندارد. چی امبی، جایوبا، یوسف (۲۰۱۹) نیز در حالی که وضعیت دانشجویان را در ویژگی‌های ریسک‌پذیری، نیاز به موفقیت بالاتر از حد متوسط ارزیابی کردند، اما در ویژگی کنترل درونی پایین‌تر از حد متوسط بود که با یافته‌های این پژوهش هم‌راستا نیست. همچنین، با نتایج پژوهش نعمتی (۱۳۹۲) در ویژگی‌های کنترل درونی، نیاز به موفقیت، عمل‌گرایی همخوانی دارد. اما در ویژگی رؤیابرداری با نتایج این پژوهش هم‌راستا ندارد. در این مطالعه ویژگی رؤیابرداری منفی ارزیابی شده است. دیگر تفاوت این مطالعه با پژوهش نعمتی (۱۳۹۲) در ویژگی ریسک‌پذیری و چالش‌طلبی است که در این مطالعه از دیدگاه دانشجویان مهر البرز بالاتر از متوسط ارزیابی شده است. حال آنکه در پژوهش نعمتی (۱۳۹۲) این ویژگی‌ها در وضعیت ضعیفی قرار داشت. مضاف بر این، نتایج این پژوهش تفاوت شایان توجهی با یافته‌های پژوهش عباسی و همکاران (۱۳۹۱) زیرا در این مطالعه برخلاف یافته‌های این پژوهش ویژگی‌های کانون کنترل درونی، نیاز به موفقیت، سلاست فکری، عمل‌گرایی و چالش‌طلبی دانشجویان در سطح ضعیف و در ویژگی رؤیابرداری در رتبه اول جای داشت. اما به‌طوری کلی، یافته‌های این پژوهش در بالابودن ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان با نتایج پژوهش‌های غفاری و یونسی (۱۳۹۰)، مرادی و همکاران (۱۳۹۱) همخوانی دارد.

همان‌طور که بیان شد، سه رشته مدیریت و مهندسی فناوری اطلاعات و مدیریت بازرگانی در تمام ویژگی‌های کارآفرینی بالاتر از متوسط ارزیابی شدند. زیرا در رشته‌های مهندسی فناوری اطلاعات و مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات به علت ماهیت رشته طبیعتاً دانشجویان تمایل بیشتری برای راه‌اندازی کسب و کارهای نوپا دارند. به عبارتی، واکاوی ادبیات نیز بیان‌کننده این نکته است که فناوری اطلاعات و ارتباطات آثار

شایان توجهی در سطح خرد و کلان اقتصاد دارد که به رشد اقتصادی منجر می‌شود؛ ۱. تولید کالا و خدمات فناوری اطلاعات بخشی از ارزش افزوده اقتصاد را شامل می‌شود؛ ۲. فناوری اطلاعات موجب افزایش و رشد گردش اطلاعات موجود در سیستم اقتصادی و بنابراین، گسترش فضای رقابتی حاکم بر فعالیت‌های اقتصادی می‌شود؛ ۳. موجودی سرمایه فناوری اطلاعات می‌تواند به‌عنوان یکی از نهاده‌های تابع تولید تمام کالاها و خدمات در رشد اقتصادی مؤثر باشد؛ ۴. مشارکت صنایع فناوری اطلاعات در تغییر و پیشرفت تکنولوژی تولید که باعث رشد تولید و اقتصاد می‌شود؛ ۵. گسترش فناوری اطلاعات با کاهش هزینه‌های تولید امکان گسترش بازار و افزایش تولید و اشتغال را فراهم می‌کند؛ ۶. استفاده از فناوری اطلاعات در هر بخشی دارای اثر سرریز بر سایر بخش‌های است که این آثار به‌صورت فزاینده در اقتصاد یک کشور و در نهایت، اقتصاد جهانی نمایان می‌شود؛ ۷) به‌کارگیری فناوری اطلاعات در سطوح مختلف سازمان‌ها موجب بهبود و اصلاح سیستم مدیریت شده و کارایی را نیز افزایش می‌دهد؛ ۸. فناوری اطلاعات هم در سمت عرضه و هم تقاضا اقتصاد اثرگذار است. در طرف تقاضا، از طریق تابع مطلوبیت بر رفتار اقتصادی مصرف‌کننده تأثیر می‌گذارد و در طرف عرضه بر رفتار تولیدکننده اثر می‌گذارد (مشیری و جهانگرد، ۱۳۸۳). از این رو، توجه به رشته‌های مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات و فراهم‌کردن زیرساخت‌های مطلوب برای دانشجویان این رشته‌ها برای انجام‌دادن فعالیت‌های کارآفرینی بیش‌ازپیش ضروری است، اما این ظرفیت‌سازی نیازمند پیش‌بایسته‌های است که در پایان براساس یافته‌ها این پژوهش پیشنهاد می‌شود؛

- توجه به مقوله کارآفرینی در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری‌های کلان از طریق فرهنگ‌سازی، تغییر قوانین و مقررات (قوانین گمرکی، شفافیت قوانین واردات و غیره)، ایجاد ساختارهای توانمندساز و پشتیبان از افراد در قالب ارائه مشاوره‌های حرفه‌ای و مالی، حمایت‌های مشاوره‌ای، حرفه‌ای و مالی
- بازتعریف کارآفرینی و توجه به آن در چشم‌انداز، مأموریت و برنامه‌های راهبردی مؤسسه آموزش مهر البرز
- بازنگری در رشته‌ها و سرفصل‌های درسی با رویکرد میان‌رشته‌ای و مناسب با نیازها و چالش‌های جامعه براساس رتبه‌بندی رشته‌ها در ویژگی‌های کارآفرینی
- طراحی ساز و کارهایی به منظور حمایت مادی و معنوی از ایده‌های دانشجویان برای تولید محصول/خدمت نوآورانه و ایجاد کسب و کارهای نوین

- فراهم‌سازی بسترهای برای آشناسازی دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز با مقوله کارآفرینی (شناخت بازار، قوانین و غیره)
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی به منظور تقویت ویژگی‌هایی نظیر سلاست فکری، تحمل ابهام، و رؤیاپردازی دانشجویان
- طراحی و اجرای ساز و کارهایی به منظور ایجاد شبکه‌های ارتباطی به منظور افزایش ارتباط صنعت و دانشگاه
- ارزیابی مستمر ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان مؤسسه آموزش عالی مهر البرز توأم با تقویت آن به‌ویژه برای رشته‌های که در رتبه‌های پایین‌تر قرار داشتند
- ایجاد ساز و کار تشویقی مؤسسه در زمینه انجام دادن پژوهش و پایان‌نامه‌ها در ارتباط با صنعت و همچنین برگزاری مسابقاتی به منظور ارائه ایده‌های خلاقانه در بین دانشجویان
- توانمندسازی قابلیت کارآفرینی اعضای هیئت علمی و دانشجویان از طریق برنامه‌های حمایتی نظیر طراحی ساز و کارهایی به منظور استفاده از فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور و صنعت

منابع

- احمدپور داریانی، محمود، و عرفانیان، امیر (۱۳۸۶). نقش و جایگاه کارآفرینی در نیل به رشد و توسعه اقتصادی. *مجله اقتصادی (دوماهنامه بررسی مسائل و سیاست‌های اقتصادی)*، ۷ (۶۹ و ۷۰)، ۲۲-۵.
- آریانی، ابراهیم، زاهد، عادل، معینی‌کیا، مهدی، و خالق‌خواه، علی (۱۳۹۶). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی (مطالعه موردی: دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبائی، شهید بهشتی و محقق اردبیلی). *تحقیقات در مدیریت آموزشی*، ۸ (۳۱)، ۱۵-۳۹.
- عباسی، ابراهیم، کلاسنگیانی، و منیره، و بالو، مجتبی (۱۳۹۱). ارزیابی ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان دختر مراکز علمی کاربردی استان گلستان. *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، ۱۰ (۳)، ۱۷۹-۱۶۳.
- غفاری، هادی، و یونسی، علی (۱۳۹۰). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه پیام نور اراک. *انجمن آموزش عالی ایران*، ۳ (۳)، ۱۱۵-۱۳۶.
- کردنائیج، اسداله، زالی، محمدرضا، هومن، حیدرعلی، و شمس، شهاب‌الدین (۱۳۸۶). *ابزار سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان ایرانی*. چاپ اول. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- مرادی، حوریه، بیژنی، مسعود؛ کرمی، غلامحسین، و فلاح حقیقتی، نگین (۱۳۹۱). ارزیابی مقایسه‌ای ویژگی‌های روان‌شناختی مؤثر بر نگرش‌های کارآفرینانه در دانشجویان مهندسی کشاورزی. *آموزش مهندسی ایران*، ۱۴ (۵۳)، ۸۱-۶۵.
- مشیری، سعید، و جهانگرد، اسفندیار (۱۳۸۳). فناوری اطلاعات و ارتباطات و رشد اقتصادی ایران. *پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۶ (۱۹)، ۷۸-۵۵.
- نعمتی، محمدعلی (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تهران. *نوآوری و ارزش‌آفرینی*، ۱ (۳)، ۶۴-۴۵.
- Ademola, A., Stella, A., & Esther, A. O. (2019). *Improving employability through open, online and flexible learning environments: A case study of distance learning institute*. Nigeria: University of Lagos.
- Ahmed, M. M., & Hossain, K. M. (2019). MOOCS and entrepreneurship development: A comparative study on bangladesh and indonesia perspective. *DEStech Transactions on Social Science, Education and Human Science*, (ICEdDE).
- Akhmetshin, E. M., Kuderova, I. G., Ryumshin, A. V., Gayazova, S. R., Romanova, E. V., & Erzinkyan, E. A. (2019). Entrepreneurial skills development through distance learning. *Entrepreneurship Education*, 22, 1-12.

- Alfonso, G. J. (2014). Creating spaces and possibilities through open and distance elearning (ODEL): A worldview. *Open and Distance e-learning: Shaping the Future of Teaching and Learning*. University of the Philippines Open University, Los Banos, 3-14.
- Anwar, I., & Saleem, I. (2019). Exploring entrepreneurial characteristics among university students: evidence from India [J]. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 13(3), 282-295.
- Arranz, N., Ubierna, F., Arroyabe, M. F., Perez, C., & Fdez. de Arroyabe, J. C. (2017). The effect of curricular and extracurricular activities on university students' entrepreneurial intention and competences. *Studies in Higher Education*, 42(11), 1979-2008.
- Arruti, A., & Paños-Castro, J. (2020). How do future primary education student teachers assess their entrepreneurship competences? An analysis of their self-perceptions. *Entrepreneurship Education*, 23(1), 1-13.
- Che Embi, N. A., Jaiyeoba, H. B., & Yussof, S. A. (2019). The effects of students' entrepreneurial characteristics on their propensity to become entrepreneurs in Malaysia. *Education and Training*, 61(7-8), 1020-1037.
- Dohse, D., & Walter, S. G. (2010). *The role of entrepreneurship education and regional context in forming entrepreneurial intentions*, 18. Document de treball de l'IEB.
- Dwivedi, A.K. (2017). Distance and online entrepreneurship education in India. *Yojana*, 61(6), 46-50.
- Eminoglu, A., & Gungormus, Z. (2019). Entrepreneurial characteristics and inclinations of nursing students. *Caring Sciences*, 12(2), 684.
- Gedik, Ş., Miman, M., & Kesici, M. S. (2015). Characteristics and attitudes of entrepreneurs towards entrepreneurship. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 195, 1087-1096.
- Greenberg, J. dan Baron, RA (2008). *Behavior In Organizations: Understanding and Managing The Human Side of Work*. Ninth edition. Pearson Education .New Jersey.
- Kusmintarti, A.; Anshori, A.; Sulasari, A. and Ismanu, S. (2018), Student's entrepreneur profile: A cluster of student's entrepreneurial characteristics. *Entrepreneurship Education*, 21, 1- 12.
- López-Núñez, M. I., Rubio-Valdehita, S., Aparicio-García, M. E., & Díaz-Ramiro, E. M. (2020). Are entrepreneurs born or made? The influence of personality. *Personality and Individual Differences*, 154, 109699.
- Marin, V. B. (2020). Entrepreneurial characteristics of undergraduate women students: A case study. *Studies in Indian Place Names*, 40(18), 2587-2601.
- Peter, S., & Deimann, M. (2018). On the role of openness in education: A historical reconstruction. *Open Praxis*, vol. 5 issue 1, January-March 2013, pp. 7-14. *Distances et médiations des savoirs. Distance and Mediation of Knowledge*.
- Poller, H., & Krieg, E. (2006). *Die Philosophen und ihre Kerngedanken*. Lau-Verlag.
- Rodríguez-López, Á., & Souto, J. E. (2020). Empowering entrepreneurial capacity: training, innovation and business ethics. *Eurasian Business Review*, 10(1), 23-43.
- Sousa, M. J., Carmo, M., Gonçalves, A. C., Cruz, R., & Martins, J. M. (2019). Creating knowledge and entrepreneurial capacity for HE students with digital education methodologies: Differences in the perceptions of students and entrepreneurs. *Business Research*, 94, 227-240.
- Vučeković, M., Medić, Z., & Marković, D. (2020). E-learning for entrepreneurial skills in a digital business environment. *International Review*, (1-2), 27-33.